

MGK Genel Sekreteri Seyfullah Hacımüftüoğlu ile Dünyada ve Türkiye'de Güvenlik Konusunda Röportaj

Doç. Dr. Selim ÇAPAR - Recep DEMİR

Asimetrik tehditlerin arttığı günümüzün küreselleşen dünyasında yeni güvenlik tehditlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Uluslararası sistemde birçok tehdit, Soğuk Savaş sonrası değişen güvenlik algılamalarının en önemli konuları haline gelmiştir. Kaynağı, zamanı ve şekli önceden tespit edilmesi güç, mücadele alanının nerdeyse bütün dünya olduğu, asimetrik ve çok boyutlu bir konuma yükselen küresel dönemin yeni tehditleri, güvenlik gündemindeki yerlerini almışlardır. Bireye ve devlete yönelik tehditler; siyasi, ekonomik, çevre kaynaklı ve toplumsal olarak dört grupta sınıflandırılabilir:

Siyasi tehditler: Demokratik ve siyasi sistemlerdeki değişim ve iç siyasi istikrarsızlık, başarısız devletler, terörizm¹, siber terör ve insan hak-

ları ihlalleri, etnik ve dini izolasyon, ırkçılık ve fanatik milliyetçilik akımları, ülke içi şiddet siyasi tehditler içerisinde sayılabilecektir.

Ekonomik tehditler: Yoksulluk, zengin ve yoksul ülkeler arasındaki uçurumun büyümesi, uluslararası mali durgunluk, ekonomik açıdan güçlü veya istikrarsız bir komşu devletin yol açacağı etkiler, ekonomiyi sabote eden yasa dışı ticaret, iktisadi hizipleşmeler, kara para aklama, bölgesel rekabet ve az gelişmiş ülkelerin ekonomilerini sabote edici ve istikrarını bozucu girişimler ile az gelişmiş ülkelerin sosyal politika uygulamalarının yetersizliği sonucu ortaya çıkabilecek toplumsal patla-

faaliyetlerine daha açık hale gelmektedirler. Terör örgütleri, internet ve mobil uygulamaların sağladığı hızlı organize olma ve koordinasyon yetenekleri ile dünyanın her yerinde saldırı gerçekleştirebilecek duruma gelmiştir.

Devlet dışı aktörlerin ve terör örgütlerinin, gelişmiş klasik silahlar ile nükleer, biyolojik veya kimyasal kitle imha silahlarını ele geçirme ihtimali ciddi bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır. Bunun yanında insansız hava araçları ile dronların temini ve silah olarak kullanımı, robot teknolojisindeki gelişmeler ve yapay zekâ da önümüzdeki dönemin güvenlik ortamında ciddi risk unsuru oluşturacak konular olarak değerlendirilmektedir.

Seyfullah Hacımüftüoğlu, 1960 yılında Trabzon Çaykara' da doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden 1984 yılında mezun oldu. 1985 yılında Trabzon Valiliğinde Kaymakam Adayı olarak göreve başladı. Sırasıyla,

- o Sakarya - Taraklı Kaymakamlığı,
- o Hakkari - Şemdinli Kaymakamlığı,
- o Kastamonu - Doğanyurt Kaymakamlığı,
- o Şanlıurfa - Ceylanpınar Kaymakamlığı,
- o Denizli - Serinhisar Kaymakamlığı,
- o Manisa - Akhisar Kaymakamlığı, görevlerinde bulundu.

2005 yılında Devlet Personel Başkanlığı Başkan Yardımcılığına atandı. Daha sonra 2007-2009 yılları arasında Başbakanlık Müsteşar Yardımcılığı görevinde bulundu. Bu görevi ile birlikte Basın İlan Kurumu Yönetim Kurulu Başkanlığını da yürüttü. 29 Ağustos 2009 tarihinde Rize Valisi olarak atandı. 19 Mayıs 2012 tarihli kararname ile İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı görevine getirilen Seyfullah HACİMÜFTÜOĞLU, 16 Eylül 2014 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği görevine atanmıştır.

HACİMÜFTÜOĞLU iki çocuk babasıdır.

malar ise ekonomik tehditler olarak kabul edilmektedir.

Çevre kaynaklı tehditler: Nükleer felaketler, küresel ekolojik değişimler, toprak ve su kirlenmesi, gıda ve diğer kaynakların yetersizliği, dünya kaynaklarının hızlı tüketilmesi, açlık, hava

1 İletişim teknolojisinin sağladığı kolaylıklar, ulaştırma imkânlarının gelişmesi ve sınırların kazandığı geçişkenlik sebebiyle tüm ülkeler terörist grupların propaganda, yandaş toplama ve hücre oluşturma

kirliliği, temiz su kaynaklarının kıtlığı, çevresel ve ekolojik bozulma gibi felaketler çevre ya da insan kaynaklı tehditler olarak nitelendirilmektedir.

Toplumsal tehditler: Etnik, dini ve mezhebî çatışmalar, aşırı nüfus, örgütlü suçlar, uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı, bulaşıcı hastalıklar, kitle ölçekli göç ve mülteci sorunları, kitle imha silahlarının yaygınlaşması toplumsal tehditler olarak sayılmaktadır.

Yeni güvenlik tehditleri, artık salt askeri tedbirlerle ve tek bir devletin çözebileceği sorunlar olmaktan çıkmıştır. Güvenlik; bütünleşmiş ve iş birliğine ihtiyaç duyan bir yapılanma ile küresel ölçekli çözümler gerektirmektedir.

Ortaya çıkan yeni güvenlik tehditleri bağlamında güvenlik yaklaşımlarının nereye doğru evrildiğini düşünüyorsunuz?

Soğuk Savaşın sona ermesi ve küreselleşme süreciyle birlikte devlet merkezli ve askeri odaklı güvenlik anlayışı yeniden ele alınmaya başlamıştır. Geleneksel güvenlik anlayışının özünü oluşturan savaş olgusu günümüzde oldukça farklı biçimlerde tezahür etmektedir. Siber savaş, ekonomik savaş, terörizmle savaş vb. yeni terimlerle ifade edilen bu genişleme ve dönüşüm, geleneksel anlamdaki savaş olgusuna yönelik algılamaları değiştirmektedir.

Bunun yanında devlet dışı yeni aktörlerin (uluslararası terör örgütleri, organize suç örgütleri, çok uluslu şirketler vb) ortaya çıkışı, devletin güvenlik sağlama yeteneklerini zayıflatmış ve radikal bir değişime uğramasına neden olmuştur. Küreselleşme süreci; devlet ile toplum arasındaki güvenlik sözleşmesini de-

ğiştirmiş, devletin güvenlik işlevlerini farklılaştırmış, dıştan bir zorlayıcı olmaktan öte devleti güvenlik bağlamında içeriden de dönüştürmüştür.

Günümüzdeki yeni güvenlik yaklaşımlarının, devleti güvenliğin nesnesi olarak gören geleneksel güvenlik yaklaşımlarının aksine, toplumsal grupları ya da bireyi, güvenliğin nesnesi olarak gördüğünün altını çizmek gerekmektedir. Dolayısıyla güvenlik daha geniş sosyal, ekonomik ve politik amaçlarla birlikte ele alınmaktadır. Bu kapsamda yeni güvenlik anlayışıyla;

İnsana yapılan vurgu ile birlikte **insani güvenlik** kavramı yeniden şekillenmektedir. İnsani güvenlik yaklaşımı çocukların ölmemesi, hastalıkların yayılmaması, insanların işsiz kalmamasını amaçlayan bir güvenlik yaklaşımıdır.

Ekonomik güvenlik ön plana çıkan kavramlardandır. Ekonomik mekanizmalarda ortaya çıkacak olan aksaklıklar topluma işsizlik, açlık, fakirlik ve kaos olarak dönebilecektir. Bu nedenle üretimden tüketime giden sürecin tümünün herhangi bir aksaklığa meydan vermeyecek biçimde işletilmesi gerekmektedir. Tüm bu süreçler ekonomik bir yaklaşımla ekonomik güvenlik olarak nitelendirilmektedir.

Küreselleşen dünyanın artan **çevre sorunları** uluslararası ilişkiler literatürüne yeni güvenlik türlerinden biri olan çevre güvenliği kavramını katmıştır. Çevre güvenliği en genel şekilde çevreye ilişkin tehdit ve tehlikelerin olmadığı bir ortam olarak tanımlanmaktadır.

Teknolojik ilerlemeler sanal/siber dünyayı ortaya çıkarmıştır. Günümüzde siber saldırganların ve siber saldırıların sayısı ile saldırganların bilgi düzeyleri arasında ters orantı bulunmaktadır. Saldırıları ve saldır-

ganların sayısı artarken bu kişilerin bilgi düzeylerinde azalış görülmektedir. Bu ters orantı, örgütleri ve devletleri, siber saldırılar ve tehditler karşısında daha kapsamlı güvenlik önlemleri almak zorunda bırakmaktadır. Dolayısıyla **siber güvenlik**, yeni güvenlik anlayışının temel unsurlarından biridir.

Hibrit terör örgütlerinin iç ve dış güvenliğimize etkileri ve bunlarla mücadelede alınması gereken tedbirler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Hibrit tehdit, en temelde konvansiyonel askeri kabiliyetleri, gayri nizami harp taktiklerini, terörizmi ve organize suç faaliyetlerini eş zamanlı ve koordineli bir şekilde bir arada kullanan aktörleri tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Hibrit tehditler, bu öğelerin yanı sıra politik savaş, ekonomik savaş, bilgi savaşı, siber saldırı gibi silahlı olmayan yöntemleri de stratejik hedeflerine ulaşmada etkili bir şekilde kullanabilmektedir. Hibrit çatışma modelinin ortaya çıkmasına neden olan faktör; hasım kuvvetler arasındaki asimetrik güç dengesidir.

Türkiye terörizmle mücadelede dünyanın en hatırı sayılır tecrübesine sahip devletler arasındadır. Terör örgütlerinin yapısı dikkate alındığında hibrit terör tehlikesinin Türkiye'yi yakından ilgilendirdiği görülmektedir. PKK/KCK, DEAŞ ve FETÖ hibrit terör modelini uygulamaktadır.

PKK/KCK gelir kaynağı sağlama yanında kamu düzenine olan güveni aşındırmaya gayret etmektedir. DEAŞ; terörizmi, gayri nizami harp tekniklerini, yasa dışı ticareti, gelişmiş propaganda tekniklerini ve sabo-

tajları eş zamanlı uygulayarak hibrit terörizmin en gelişmiş örneklerini sergilemiştir. FETÖ de lider merkezli, mesyanik ve kült bir terör örgütü olarak, bir dizi yöntemi senkronik bir şekilde kullanarak esasında hibrit terör modelini kullanmaktadır.

Hibrit terör örgütleriyle mücadelede klasik terörizmle taktiklerinin yeterli olmayacağı açıktır. Bu nedenle hibrit terör örgütlerine karşı yürütülen mücadelenin kendisinin de hibrit bir karaktere sahip olması gerekmektedir. Hibrit terör örgütlerinin yapısı incelendiğinde onlara karşı verilen mücadelenin üç sütünlü bir stratejiye dayanması gerektiği gözlenmiştir. **Birincisi;** tehdit biçimlerini konvansiyonel, gayri nizami ya da terörist diye birbirinden kesin bir şekilde ayıran bürokratik kurumlarda hibrit tehdit modeline dair bir farkındalık meydana getirmektedir. **İkincisi;** hibrit tehditlerin faaliyet alanlarının tespit edilmesi ve bu alanda karşılaşılması muhtemel tehditler karşısında devletin mevcut kapasitesinin güçlendirilmesi gerekmektedir. **Üçüncüsü** ise; millî

sınırları aşan bir tehdit biçimi olan hibrit tehditler karşısında uluslararası iş birliği tesis etmektir.

İlk adım olan **güvenlik bürokrasisinin güçlendirilmesinde;** kamu kurumları hibrit terör örgütleriyle ilgili olarak akademik camia ile güçlü bir iş birliği geliştirmelidir.

Devlet kapasitesinin güçlendirilmesi kapsamında atılabilecek adımlar arasında; “hibrit terör örgütlerini ve onları destekleyen devletleri caydırma gücüne sahip konvansiyonel bir orduya sahip olmak” ve “hibrit teröristlerin gayri nizami harp tekniklerine başvurma ihtimalini dikkate alarak paramiliter gruplara karşı mücadele etme vasfına sahip güvenlik birimlerine sahip olmak” sayılabilecektir.

Hibrit terörizmle mücadelede üçüncü sütün **uluslararası iş birliğidir.** NATO ve AB’nin hibrit tehditler üzerine yaptığı çalışmalarla, üyelerinin mücadele kapasitelerini geliştirmeyi amaçladıkları bilinmektedir.

Yeni toplumsal hareketler bağlamında sosyal medyadaki dezenformasyon faaliyetlerinin iç ve dış güvenliğimize etkilerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

İlk kez 2005 yılında kavramlaştırılan “sosyal medya”, internet ağı alt yapısından yararlanarak kullanıcılarının içerik üretmesine, bunları paylaşmasına ve iletişim kurmasına imkân tanıyan çeşitli internet siteleri ve uygulamalardan oluşan dijital platformlar şeklinde tanımlanmaktadır.² Teknolojik gelişimle artan küreselleşme ile birlikte, zaman ve mekân farkı ortadan kalkmış, gü-

2 Aktif kullanıcı verileri dikkate alındığında dünya genelinde 4,6 milyar insan internet ağlarından yararlanmakta; 4,2 milyar birey (internet kullanıcılarının %91’i) ise sosyal medya uygulamalarını kullanmaktadır. Buna göre sosyal medya platformlarını kullanan bireylerin sayısı dünya nüfusunun yaklaşık %53’üne tekabül etmektedir.

nümüz toplumu için “ağ toplumu” benzetmesi yapılmıştır.

Geleneksel medya düzeninde, medya organları tarafından tek taraflı olarak aktarılan bilgi, sosyal medya uygulamaları vasıtasıyla çok taraflı olarak geliştirilebilir, çoğaltılabilir, yeniden düzenlenebilir ve hızlı bir şekilde paylaşılabilir hâle gelmiştir. Bu durum bilginin kaynağının çeşitlenmesine ve dezenformasyon faaliyetlerinin yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Bunun yanında günümüzde ülkelerin gündeminin, geleneksel medya organlarından ziyade sosyal medya platformları vasıtasıyla belirlendiği görülmektedir. Bu platformların toplumda çok sesliliği meydana getirdiğini ve içtimai hareketlere de yeni bir boyut kazandırdığını da vurgulamak gerekmektedir. Sosyal medya platformlarının kullanıcılarına tanıdığı iletişim kurma ve organize olma imkânlarıyla birlikte, benzer düşüncelere sahip olan bireylerin ve grupların bu platformlar üzerinden bir araya gelmesi ve toplumsal hareketlerin ortaya çıkması kolaylaşmış ve “dijital aktivizm” kavramı ortaya çıkmıştır. Arap Baharı hareketleri, yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde meydana gelmiştir.

Sosyal medya platformları provokatör gruplara ve hasım devletlere

dezenformasyon faaliyetleri bakımından yeni imkânlar sunmuştur. “Trol orduları”³ vasıtasıyla yanlış bilgiler içeren videoları, fotoğrafları ve/veya belgeleri kasıtlı olarak yayımlayabilmektedir.

Bu platformlarda bireyler birbirlerine düşmanmış gibi gösterilerek, nefret ve intikam duyguları körüklenerek kutuplaştırma faaliyetleri yürütülebilmektedir. 2014’te Kırım’ın ilhakından önce Rusya Federasyonu tarafından sosyal medya uygulamalarından faydalanılmış, Kırım’da yaşayan Rusların milliyetçilik duyguları körüklenmiş ve ilhak eyleminin icrası kolaylaştırılmıştır. Diğer taraftan 15 Temmuz 2016 hain darbe girişimi gecesi ve takip eden günlerde vatandaşlarımızın sosyal medya platformlarından yararlanarak direniş ruhunu canlı tutmaları ve darbe karşıtı bilinçin oluşmasını sağlamaları ise müspet bir örnek olarak dikkat çekicidir.

3 Trol, sosyal medya platformlarında, kullanıcıların keyfini kaçırmak isteyen, hakaret eden, alaycı söylemlerde bulunan, münakaşa başlatmak isteyen, herhangi bir konuyu kasti olarak provoke etmeye ve alevlendirmeye çalışan sosyal medya kullanıcılarını tanımlamak için kullanılmaktadır. Trol Orduları ise bu kullanıcıların bir yapı tarafından grup hâline getirildiği oluşumları ifade etmektedir.

Sosyal medyanın demokratik çerçevede yönetilmesi ve denetlenmesi konusunda, ülkemizin gerekli politika, strateji ve eylem planları oluşturması ve icra etmesi önem taşımaktadır.

Küreselleşen dünyada güvenlik aktörlerinin yeni tehditlere karşı yaklaşımı nasıl olmalıdır?

Küreselleşme süreciyle oluşan yeni dönemin tehditlerine karşı, hiçbir ülkenin tek başına başarılı olması mümkün değildir. İnsanlık, her zamankinden daha fazla iş birliği ve dayanışmaya muhtaçtır. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar sonucunda “eskiye dönüş”ün mümkün olmaması nedeniyle küreselleşme yeniden tanımlanarak ve gelişerek varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bunun için uluslararası örgütlerin yenilenmesi ve işlevi kalmayan örgüt veya kurumların tasfiye edilmesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Küreselleşme kavramındaki bu yenilenmeye örnek olarak BM’nin veto yetkisini elinde bulunduran devletler tarafından yönetilmesi anlayışından vazgeçilmesi gerekliliği gösterilebilecektir.

Devletin bekasının salt askeri önlemlerle sağlanamayacağını anlaşıldığı günümüzde, uluslararası arenada devletin hala güçlü ancak tek aktör olmadığı ve bunun geleceğinin inşasının da sadece askeri önlemlerle sağlanamayacağı ortaya çıkmıştır. Güvenlik olgusu artık insan-çevre-ekonomi ile ilişkilendirilmekte ve izah edilmeye çalışılmaktadır.

Yeni güvenlik anlayışında güç kavramı yeniden yapılandırılmıştır. Günümüzde gücü, hangi tür ve yoğunlukta olursa olsun tehdidin karşısında durabilme kapasitesi olarak tanımlamak mümkündür. Askeri tehditlerin karşısında askeri güç, siber tehditler karşısında teknolojik güç, ekonomik tehditler karşısında

da ekonomik güç, topluma yönelik tehditlerde sosyokültürel güç unsurlarını devreye sokmak; temelde de ciddi bir saldırıya karşı tüm millî güç unsurlarını bir arada kullanmak gerekmektedir.

Zorunlu göçün ortaya çıkardığı sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve psikolojik dinamiklerin güvenlik konseptine ve aktörlerine etkilerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

Göç olgusu, küreselleşmenin yol açtığı mobilizasyonun etkisi ile günümüz dünyasının en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Kırdan kente, az gelişmiş ve/veya gelişmemiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru kesintisiz bir göç hareketine yönlendirmekteyken; savaş ve çatışmalar dahil olmak üzere can güvenliği gerekçeli nüfus hareketleri de kitlesel göçlere neden olmaktadır. Etki ve sonuçlarına odaklanıldığında, göçün sadece bir nüfus hareketi olmadığı, toplumsal yapıda önemli değişim ve dönüşümlere sebep olduğu görülmektedir.

Göçlerin sosyal yaşama ve mekâna etkisi, göçün gerekçelerine bağlı olarak farklılaşmaktadır. **İstekli olarak gerçekleşen göçlerde** bireyler, yeni yerleşim yerlerine uyum sağlayabilmekteyken, **zorunlu göçlerde** uyum ve bütünleşme çok daha zor olabilmektedir. Temel sorunlar ise barınma ve istihdamdır. Göçmenlerin güvende hissetme güdüsü ile kendi profillerine benzer insanlarla birlikte yaşama eğilimleri gettolaşmaya neden olmaktadır. Getto, bir kentin herhangi bir azınlığa yerleşilen bölümüne genel olarak verilen addir. Gettolaşma kent güvenliğini doğrudan etkilemektedir. Kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, kalpazanlık gibi suç türleri bu bölgelerde

yaygın olarak görülmektedir. Aynı zamanda gettolaşma; kentli kimliğin kazanılmasını engelleyici bir unsur olarak önümüze çıkarmaktadır.

Göç; işsizlik artışına, kamu harcamalarının artmasına, harcama kalemlerinin sıralamasının değişmesine, vergilerin yükselmesine, kayıt dışılığın artmasına, çalışanların ücretlerinde düşüşe, gayrimenkul fiyatları ile kiralarda artışa ve haksız rekabet koşullarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun yanında, en temelde, kişinin büyük bir gruba ait olma duygusunun kaybına, kültürel yaşamın ve geleneklerin terk edilmesine yol açtığı düşünülürken, göçün ruhsal etkilerinin de olduğu öngörülebilecektir.

Diğer taraftan göçün ekonomiye yeni ve dinamik bir iş gücü kaynağı sağladığı ve belki bundan da önemlisi kazanma hevesi yüksek bir toplum kesiminin ekonomik alana taşınmasına aracılık ettiği, dolayısıyla ekonomiye önemli bir katkı yaptığı gerçeği de göz ardı edilmemelidir.

Özet olarak; göç çok boyutlu bir toplumsal olgudur. Göç eden kesimde yoksulluk, temel kent hizmetlerinden mahrum olma (yoksunluk), eğitim-sağlık vb. hizmetlerden yararlanamama, düşük sosyal statülü mahallelerde yaşamını sürdürme, kent mekânında marjinalleşme, şiddete açık olma gibi genel anlamda güvensiz bir yaşama kapı aralarken; yaşanan uyum sorunları hem yerleşik halk ve hem de göç eden kesimi birlikte etkileyen bir sürece işaret etmektedir. Ayrıca olumsuz yaşam koşulları göç edenleri istismara açık bir hale getirmektedir. Göçün olduğu yerde mesele, meselenin olduğu yerde istismar, istismarın olduğu yerde de terör ve organize suç örgütleri bulunur.

Göçle ilgili olarak ev sahibi toplum ile göçmenler arasındaki sosyal-psikolojik tansiyonun izlenmesi ve devamlı

olarak önlemler alınması gereklidir. Göçmenlerin kent ve sosyal yaşama uyum sağlamak yerine kendi sistemleriyle hareket etmeleri orta ve uzun vadede millî güvenlik tehdidi oluşmasına neden olabilecektir.

Siber güvenlik alanındaki trendler bağlamında millî güvenliğimiz açısından önemli hususundaki düşünceleriniz nelerdir?

Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak siber güvenlik her geçen gün önemi artan bir konu haline gelmektedir. Bu alanda öncelikli hedeflerden **biri**, ülke savunmasını doğrudan etkileyen askeri faaliyetlere, tesislere, silah ve mühimmeta ilişkin bilgilerin korunmasıdır. **İkincisi** vatandaşlara hayati hizmetlerin ulaştırıldığı kritik altyapıların güvenliğinin sağlanmasıdır. **Üçüncüsü** ise kişisel ve kurumsal verilerin kötü niyetli kişi veya örgütlere karşı korunmasıdır.

Dünya dijitalleşmeye doğru gittikçe teknolojinin kullanıldığı alanlar da hızla genişlemektedir. Bu durum siber güvenlik alanındaki politikaların ve tedbirlerin de bu hıza ayak uyduracak şekilde belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu konuda yerli ve millî ürünler geliştirerek kendi siber güvenliğimizi kendimizin sağlaması önem arz eden bir husustur.

Gıda güvenliği noktasında dünya nereye doğru gitmektedir ve alınması gereken tedbirler hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Tarım sektörü hayati olduğu kadar stratejik bir sektördür. Hem ülkenin bekası hem de milletin refahıyla doğrudan ilgilidir. Tohum, toprak ve

su aslında dünyanın sessiz silahları olarak nitelendirilebilecektir. Ataları-
mız ne güzel demiş: “Buğdayla ko-
yun, gerisi oyun.”

Dünyada yaşanan gıda krizinin kö-
kenine indiğinde, başta silahlı çatış-
malar olmak üzere, iklim değişikliği
ve nüfus artışı ile karşılaşılmaktadır.
BM'nin raporları, hâlihazırda 55 ül-
keden yaklaşık 135 milyon insanın
silahlı çatışmalar ve iklim değişikliği
gibi nedenlerle gıda krizi içinde ol-
duğunu ortaya koymaktadır.

Gıda güvencesinden yoksun ülkele-
rin birçoğunun, yüksek nüfus artış hızı-
na sahip olduğu vakiydir. BM Gıda
ve Tarım Örgütü'nün verileri incele-
diğinde, artan nüfusun gıda ihtiyacı-
nın karşılanması için gıda üretiminin
%70 oranında artırılması gerektiği,
2050 yılına kadar talebi karşılayabil-
mek için yıllık küresel tahıl üretimi-
nin 1 milyar ton, et üretiminin ise
200 milyon ton artması gerektiği
görülmektedir. Birim alandan alınan
ürün miktarının artırılması için ise,
klasik ıslah yöntemleriyle elde edile-
bilecek verim artışının da artık sınırlarına
gelindiği ve su kaynaklarındaki
kısıtlar düşünüldüğünde, bitki ıslah
çalışmalarında yeni teknolojilerin
kullanılması gündeme gelmektedir.

2020 yılında gıda krizini en fazla ya-
şayan 10 ülkeden 9'unun aktif çatış-
ma içerisinde olması, gıda güven-

cesi ve çatışma dinamiği arasındaki
karşılıklı ilişkiyi ortaya koymaktadır.
Dolayısıyla gıda güvenesi sorunu-
nun hem çatışmaların sebebi hem
de sonucu olduğu ifade edilebile-
cektir. Dünyanın farklı bölgelerinde
yaşanan savaşlar, doğrudan veya do-
laylı olarak, gıdanın bulunabilirliğini,
ulaşılabilirliğini, kullanılabilirliğini ve
istikrarlılığını etkilemektedir.

Gıda güvencesinin dünyada yerel dü-
zeyde çeşitli programlar vasıtasıyla
artırılması veya uluslararası acil yar-
dım çabalarıyla sağlanması, gıda gü-
vencesizliği ve çatışmalar arasındaki
kısır döngüyü kısa vadede kırabile-
cektir. Ancak orta ve uzun vadede,
çatışmalar azalmadıkça veya sona
ermedikçe küresel düzeyde açlıkla
mücadelede elde edilen başarıların
kalıcı olamayacağı söylenebilecektir.
Öte yandan dünya gıda üretiminin
%70'inin küçük üreticiler, aile işlet-
meleri tarafından gerçekleştirildiği
düşünüldüğünde, uluslararası ör-
gütler tarafından özellikle gelişmek-
te olan veya yoksul ülkelerde küçük
üreticilerin korunması ve desteklen-
mesi, hem bölgede siyasi ve ekono-
mik istikrarı güçlendirecek bir ortam
oluşturulması hem de gıda güven-
cesi ve ürün çeşitliliğinin korunması
yönünden önemli bir husustur.

Tüm bunlara ilaveten, Kovid-19
salgınının gıda tedarik zincirlerin-
de meydana getirdiği aksamalar,
kısıtlayıcı tedbirler nedeniyle tarım

üretiminde azalma ve salgın bağ-
lantılı ekonomik sorunlar dünyada
gıda krizini ağırlaştırarak yeni bir et-
ken olarak ortaya çıkmıştır. Ülkemiz
açısından ise alınan önlemlerle bu
dönemde tarımsal faaliyetler görece
sorunsuz devam etmiş ve salgın
gıda arzı bakımından büyük çapta
bir soruna neden olmamıştır.

Stratejik istihbaratın güvenlik konseptindeki yeri nedir ve güvenlik aktörlerinin stratejik istihbarata bakışı nasıldır?

İstihbarat, uygulama alanı, kullandığı
yöntemler ve amacına bağlı olarak
taktik, operasyonel ve stratejik nite-
liklere sahiptir. Devletlerin terörizmle
mücadelede başarısını belirleyen
faktörlerin başında taktik, operasyonel
ve stratejik istihbaratı ne ölçüde
etkin kullanabildikleri gelmektedir.

Günümüzde asimetrik savaşın ter-
rör örgütlerine sağlamış olduğu
imkânlar, devletlerin önleyici, cay-
dırıcı ve yok edici mücadelelerini
güçleştirmekte; aktif, koordineli
ve eş zamanlı bir taktik istihbarat
kullanımını gerektirmektedir. Terör
eylemlerinin önlenmesi ve terö-
ristlerin elimine edilmesinde çok
gerekli olan taktik istihbarat, terö-
rizm sorununun tamamen ortadan
kaldırılmasında yeterli olamamak-
ta, daha ziyade kısa vadeli güvenlik
önlemlerine imkân sağlamaktadır.
Terörizm sorununa uzun vadeli ve
kalıcı çözümlerin üretilebilmesi
ise devletlerin terör hareketlerine
sebeplenen faktörler, terör eylemlerini
uygulayanlar, destekleyenler
ve terörle mücadele eden devletin
imkânlarını ele alan analizler ve ön-
görülere dayalı stratejik nitelikte istih-
barat üretebilme ve kullanabilme
kapasitesine bağlı olmaktadır.

Bu nedenle terörizmle mücadelede
bir araç olarak kullanıldığında istihba-

rat; terörizme karşı millî ve milletlerarası düzeyde etkili bir mücadele geliştirebilmek amacıyla karar alıcıların ve uygulayıcıların gerekli strateji ve politikaları belirlemek için mümkün olan en doğru kararları verebilmelerini sağlamak amacıyla üretilmektedir. Bu kapsamda üretilen istihbarat, terör örgütlerinin imkân ve kabiliyetleri ile güçlü, zayıf ve hassas yanlarını, hedeflerini, politika ve stratejilerini tespit ederek, derinlemesine analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Stratejik boyutlarıyla ele alındığında 'istihbarat' olgusu, daha geniş bir kapsamda farklı istihbarat konu ve kaynaklarının birbirine entegre edilerek, eklemlenmiş bilgilerin hizmete sunulmasını gerektirmekte, böylece 'stratejik istihbarat' konusu gündeme gelmektedir. 'Strateji' ile 'istihbarat'ın kesiştiği bir alanı oluşturan stratejik istihbaratı; "politika ve stratejileri belirlemek ve geliştirmek üzere karar alıcı, planlayıcı ve uygulayıcılara yardımcı olmak için tehdit, risk ve fırsatları ortaya koymak amacıyla herhangi bir konuda derinlemesine ve detaylı bir biçimde yapılan özel bir araştırma yöntemi" olarak tanımlamak mümkündür.

Stratejik istihbarat; bir ülkenin siyasi, ekonomik ve psikolojik nitelikteki millî güç unsurlarını mümkün olan en iyi biçimde kullanmayı amaçlayan bir istihbarat çeşididir. Bu çerçevede stratejik istihbarat, bir devletin millî menfaatini sağlamak ve millî hedeflerini elde etmek için kullanabileceği siyasi, ekonomik, askeri, coğrafi, demografik, psikososyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik nitelikteki güç kaynaklarının toplamından oluşan 'millî güç' unsurlarından birisini orta ve uzun vadeli bir perspektiften, stratejik değeri açısından tespit etmek amacıyla yapılan bir analiz çalışmasıdır. Stratejik istihbarat; riskleri, tehditleri ve fırsatları tanımlayabildiği için güçlü bir yönetimin anahtarı konumundadır.

Yaşanmakta olan Kovid-19 salgınının sağlık alanında toplumda oluşturduğu etkileri ve gelecekte buna benzer oluşabilecek pandemilerin genel olarak güvenlik anlayışımıza etkileri ile geleceğe dönük yapılması gereken tedbir ve çalışmalar konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

Tarih boyunca yaşanan salgınlar; bireysel, kurumsal, toplumsal, ekonomik ve çevre ölçeğinde izler bırakmıştır. Günümüzde de Kovid-19 salgını ve bu salgının sonuçları yaşanmaktadır. Salgınla beraber devletlerin öncelikle sınırlarını kapatmaları ve özellikle tıbbi malzeme gibi öncelikli ihtiyaçlarını iç piyasadan temin etmek durumunda kalmaları, sağlık konusunun devletlerin millî güvenlikleri açısından önemini gözler önüne sermiştir.

Ülkemizde Kovid-19 salgınıyla mücadelede, ilaç ve tedavi hususlarında sıkıntı yaşanmamasındaki en önemli etken, sağlık sisteminin kamusal nitelik taşımasından ileri gelmektedir. Ölümlerin Batı ülkelerinden daha az olmasının; Türkiye'de yaşlı nüfusun Batılı ülkelere göre daha düşük oranda olması ve bakımevlerinde kalan yaşlı sayısının az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sonuç özellikle sağlık sistemlerinin kamu tarafından finanse edilmesi ve sağlık hizmetinin kamu tarafından sunulmasının millî güvenliğimiz açısından önemini ortaya koymaktadır. Millî aşı/ilaç ile birlikte "etken madde" üretiminin desteklenmesi gelecek muhtemel salgınlar da dikkate alındığında, millî güvenliğimiz açısından kritik önemi haiz konulardandır.

Bunun yanında ölüm korkusu, belirsizlik ve gelecek endişesi, toplumun korku ve kaygı düzeyini artırmıştır. Bilim insanları Kovid-19 salgınıyla ortaya çıkan bu yeni korku durumunu "koronafobi" olarak adlandırmışlardır. "Virüs ve salgınının gerektiğinden daha tehlikeli ve tehdit edici olarak algılanarak, kişinin yaşamının ve işlevselliğinin çok belirgin düzeyde etkilenmesi" olan koronafobi, uzmanlara göre virüsün kendisinden daha fazla yayılmaktadır.

Toplum psikolojisinin olumsuz etkilenmesinin bir diğer sebebi, zorunlu karantina sürecidir ve bireylerin yalnızlaşmasına yol açmıştır. Neticede toplum bireylerden oluşmaktadır ve bireyin psikolojik dengesi bozulursa, toplum da olumsuz etkilenmektedir. Mevcut tecrübeler gelecekte yaşanabilecek benzer salgınlara yönelik devletlerin şimdiden önlem almasının gerekliliğini göstermektedir. Salgın, sağlık konusunun millî güvenliğin tamamlayıcı unsurlarından birini teşkil ettiğini hatırlatmış ve bu alanda daha fazla planlamalara ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir.

Pandemi, tıbbi istihbaratın da ne denli önemli olduğunu göstermiştir. Bu alanda daha fazla ilerleme kaydedilmesi yararlı olacaktır. Bunun yanında Kovid-19 yalnız insan sağlığını etkilememiş, uluslararası ilişkilerde de dönüştürücü bir tesir meydana getirmiştir. Salgının başında birçok ülke müttefiklerine destek olamadığı gibi sınır kapılarını da kapatmış, küresel sistemdeki "dost-düşman" veya "müttefik" şeklindeki konumlanmalar daha muğlak hale gelmiştir. Öte yandan ülkemizin salgın süresince göstermiş olduğu insan odaklı dış politikasının, bundan sonrası için de önemli bir fırsat penceresi sunacağı ve "girişimci ve insanî dış politika" hedefine ulaşmada yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

Röportaja katkıları dolayısıyla: Meşale Dedebaş TAŞKIN, Kezban TAN, Arda SUMBAS, Emre ÖZEN ve Hasan ÇULCU'ya teşekkür ederiz.